Prof. V. A. Francev:

1087

RUSKÁ VOJSKA V ČECHÁCH.

—.—

K 200. výročí
1735 – 1935

Vydal Svaz ruských válečných invalidů v ČSR.

F 1251

Prof. V. A. FRANCEV:

RUSKÁ VOJSKA V ČECHÁCH.

K 200. VYROČÍ

1735 – 1935.

PRAHA.

Vydal Svaz ruských válečných invalidů v Republice československé, Praha-Strašnice, Vinohradská 199.
Číslo poštovní spořitelny Praha 400.800.

Tato publikace vydána Svazem ruských válečných invalidů k dvoustému výročí prvního styku ruských vojsk s Čechy.

Čistý výtěžek z prodeje této publikace jest určen pro vydržování invalidního útulku a také na léčení, prothesy a podpory těžkým ruským válečným invalidům — členům Svazu.

Titulní strana »Uralští kozáci v Praze« podle obrazu bar. B. Klodta.

PŘEDMLUVA.

Před dvěma sty lety, v roce 1735, po prvé v české zemi, uprostřed českého národa, objevila se ruská vojska, přicházející z dalekého Moskevska, širokým kruhům obyvatelstva téměř neznámého.

Za několik desetiletí se ruské armády rozlévají již mohutným, širokým proudem po celých Čechách i Moravě na tažení do Italie, Švýcar a Francie. Tisíce nemocných, raněných a zmrzačených ruských vojínů našli zde pečlivého a srdečného ošetření.

Všichni vrstevníci svorně svědčí o prostotě ruských vojáků i důstojníků, o jejich dobrosrdečnosti, soucitu a obětavosti.

Uplyne ještě jedno století po vítězném návratu ruské armády z Paříže roku 1815 a ve velikém zápasu o svobodu a rozkvět všeho Slovanstva proti válečnickému germanismu slévají se potoky ruské i české krve na polích Haliče, Polsky i Rusi.

Tentokráte Bůh nedopřál, aby po dlouhé a obětavé válce ruská vojska spolu se zborovskými hrdiny činně se zúčastnila konečného obnovení státní samostatnosti československé republiky.

Živelný výbuch revolučních sil otřásl a rozložil ruskou armádu na úsvitu jejího konečného vítězství a jádro rodící se české armády přinutil probíjeti se celým evropským Ruskem a Sibiří k břehům Velikého Oceánu, aby se okružní zámořskou cestou vrátilo do své tak blízké a překrásné osvobozené vlasti.

To jsou nejhlavnější období těsného styku ruských vojsk s bratrským československým národem, v jehož jednotlivých periodách byl budován pevný základ, nejen obnovení a utužení vědomí pokrevního svazku dvou národů jedné a téže rodiny, ale i pochopení společných kulturních, hospodářských i politických zájmů.

Již i tehdy ruský vojín vřele pociťoval své příbuzenství se západními Slovany a pyšnil se svojí příslušností k téže rodině. Ale tehdejší podmínky životní a politické nedovolovaly stálého, živého styku. Nyní se ony změnily a současný život žádá, aby slovanská rodina se stmelila v pevný a silný monolit, způsobilý vydržeti nastávající nátlak od východu i západu.

Mimovolně vzniká otázka, zdali se ukončil proces sblížení a krystalisace slovanských národů, jehož kořeny jsou v dávné historii. Zdá se nám, že současný politický, hospodářský a kulturní evropský život dává docela určitou odpověď, totiž kategoricky diktuje našemu uvědomnění, aby veškeren slovanský svět se usilovně snažil o ještě těsnější sblížení a vzájemnost, aby odrazil již opět hrozící »germánský meč« a nedopustil, aby »německý pluh« oral slovanské země.

Avšak pohnutkou k zesílení slovanské solidarity za našich dnů jest nejen germánský imperialismus, ale i veškeré světové hospodářské poměry. Současný život probíhá v zápase

o odbytiště. Lidská energie usměrňuje se k intensivní exploitaci přírodních bohatství. A v tomto směru slovanskému geniu v prostorách od Prahy do Vladivostoku otevírají se takové široké možnosti, jakých nemá ani jedna z ostatních rodin evropských národů.

Avšak i pro využití této možnosti jest nevyhnutelnou veliká, plánovitá práce průkopnická, směřující k upevnění vzájemného pochopení, solidarity i důvěry slovanských národů pro jejich příští tvůrčí plodnou činnost. Počátek této práce jest již dávno založen řadou vynikajících slovanských pracovníků a literátů. Naším úkolem jest neodchylně v ní pokračovati, bez ohledu na nahodilé nezdary a skepticismus malověrných a záškodnictví nepřátel Slovanstva.

Z tohoto důvodu Svaz ruských válečných invalidů, kteří našli v Československu útočiště, rozhodl se ke dni dvoustého výročí prvního styku ruských vojsk s Čechy oživiti v srdcích svých hostitelů zašlé vzpomínky.

V tomto, Svazem vydaném historickém náčrtku skvělého a na slovo vzatého znalce »Slovanské otázky«, profesora V. A. Franceva, naši pokrevní českoslovenští přátelé najdou všechny pro ruský národ a jeho armádu charakteristické národní rysy a zásadní snahy, které vždy se nesly, nesou a pevně věříme i ponesou k blahu rodiny slovanských národů.

Výbor.

PRVNÍ NÁVŠTĚVA ČESKÉ ZEMI RUSKÝMI VOJSKY.

V třicátých letech XVIII. století navštívila ruská vojska po prvé českou zemi. R. 1735[1]) pobyly ruské pluky v městě Plzni deset dní, od 19. do 29. července. V čele připomínají se generálové Keit, Bachmetěv, Lassi, Biron a z pluků, ubytovaných v okolí Plzně uvedeny jsou: moskevský, trojický, novgorodský, kyjevský, pskovský, archangelský a koporský. V zimě 1735—1736 ruská vojska na zpáteční cestě z rýnského bojiště zastavují se na zimní pobyt v Čechách. V Kolíně do 25. dubna 1736 byla umístěna část novgorodského pluku; již v březnu byl sem zavítal štáb archangelského pluku a teprve v měsíci květnu vydali se »Moskvané« na další cesu, zůstavivše po sobě paměť jako lidé neobyčejně dobří a znamenitou chutí obdaření. V účtech města Kolína zachovaly se číslice útrat na vydržování ruského vojska. Obec napočítala si 2773 zlatých, leč ruská vláda nechtěla vzíti na sebe vydání za pohoštění vojínů vodkou, dokazujíc, že ji nepotřebovali a že měšťané, jak zřejmo, podávali ji vojínům darem.[2])

[1]) Kniha pamětní král. města Plzně. Vydal M. Hruška, str. 201.
[2]) Dějiny král. města Kolína n. L. Sepsal Josef Vávra. II. oddíl, str. 214—215.

Podrobnějších dokladů o tomto pobytu ruského vojska v Čechách nemáme.[3])

[3]) Uvedeme zde zajímavý, současný zápis v pamětní knize fary Bystrské (Bystré u Poličky). Na str. 80, roku 1736, jest následující poznámka o ruských vojskách, která po tři měsíce byla ubytována v Bystrém a okolí: »Advenit conclusa pace inter Gallum et Imperatorem miles russicus vel moschoviticus in Bohemiam et stationem suam habuit hic tribus mensibus. Bystrae iacuit una compagnia 200 viri et officiales 4, videlicet capitaneus, leutenantius, subleutenantius et vexillifer, sive autem russica lingua vocabatur: 1mus capitain, 2dus poručník, 3tius podporučník, 4tus praporečník: homines valde humani et pacifici, tam officiales, quam gregarii, ita ut nullus excessus ab ipsis fuerit factus. Totum regimen, quod videram in exercitiis illorum ad Mautam, constabat ex 1600 hominibus. Nullum generalem habent regimina ipsorum, sed tantum supremos. Unicus generalis ipsorum est, qui totam armadam ducit, id est generalanscheff. »Obrister« vocabatur »polkovník«, »Obristleutenant« — »podpolkovník«, »Regiment« — »celej polk«, »Obristwachmeister« — »Major«, »Unterobristwachmeister« — »Secundmajor«. Vestitum habuerunt viridem cum expositione rubra, caligis et subucula, germanico tamen modo. Arma bona quilibet, quamvis pedites fuerint, habuit, etiam suum ensem bonum, flinetam et bagnet. Grenadiriorium habuit quaelibet compagnia 16 viros, qui mitras habebant per modum infularum erectas, ornatas anterius et posterius aurichalco. Tympana pariter ex aurichalco. Regimen totum constabat ex octo compagniis et haec habuerunt unum album, tria vero viridia vexilla tantum.« Potom již česky připsáno: »Jídlo jejich bylo samé krupky, zelí; pití — kořalka, syrové jikry ze štiky.«

RUSKÁ VOJSKA V ČECHÁCH ZA VÁLEK NAPOLEONSKÝCH.

O druhé návštěvě ruských vojínů v posledních dvou letech minulého století zachováno hojně vzpomínek a pamětí. Rusové, vypravujíce se jako spojenci Rakušanů na bojiště italské, během roku 1799 dvakrát pobyli v Čechách a zvláště v hlavním městě Praze docházeli neobyčejné náklonnosti českého lidu.

Tažení ruských vojsk přes Prahu počalo 11. července roku 1799, kdy vstoupila do města první četa první kolonny ruské armády, vedená generál-lieutenantem Kozlovem.[4]) Na příchod Rusů čekalo se již od 3. července. Hle, jak popisuje očitý svědek vstup prvních čet do Prahy. »Již mezi čtvrtou a pátou hodinou ranní bylo viděti v pražských ulicích neobyčejně živý ruch, neb jsme se těšili naději, že uvidíme k 7. hodině Rusy v městě. Ale všem, kdož tak časně vstali, bylo dosti dlouho čekati, neb teprve ke 2. hodině odpolední objevily se první řady voje. V popředí ce-

[4]) K. K. Privilegirte Prager Oberpostamts-Zeitung, 1779, Nr. 60, 12 Juli. — Krameryusowy C. K. Wlastenecké Nowiny, 1799, Nr. 28. — Rulík J., Kalendář Historický, díl III, str. 198—202.

lého oddílu šla nevelká četa jízdy, za kterou následoval urálský kozácký pluk, vedením plukovníka Borodina.«[5]) Ruská vojska, zvláště kozáci, zalíbila se velmi pražským obyvatelům, ovšem hlavně svým junáckým vzezřením. »Od plukovníka do posledního prostého vojína,« poznamenává o urálských kozácích svědek, zpravodaj tehdejších »Poštovních novin«, »všichni rozhodně překvapují svým hrdinným vzezřením. Jich vzhled, jich velkolepé, dlouhé brady, jich ozbrojení vzbuzovalo ve všech úžas a spojenou s ním úctu. Na jich kopích může umístiti se celý tucet Francouzů — tak jsou dlouhá. Na jich puškách jsou přidělány vidlice zvláštního druhu, kterými se opírají při střelbě a tomuto zařízení děkují, že s neobyčejnou lehkostí odpravují protivníka na onen svět. Jich koně skáčí jak jeleni a vyznačují se neobyčejnou vytrvalostí v jízdě. Mezi kozáky pozorovali jsme i starce, ozdobené dlouhými, šedými bradami.« Jistý nahodilý dopisovatel týchž novin, který viděl ruská vojska na jich cestě do Čech v Krakově, skoro týmiž výrazy popisuje urálské kozáky, jich ozbrojení, koně atd. Poslechněme, co vypravuje o nich, chvátaje jaksi oznámiti Čechům své dojmy dříve, než Rusové přijdou do Prahy.[6])

»Svým vojenským vzezřením nahánějí každému hrozného strachu. Tak, podle pravděpodobnosti, asi vyhlížely hordy divokých barbarů v dávných dobách.« Shledává dokonce, že barvou svých vlasů, brad a obrví ryšavých i rusých jsou úplně stejni se svými koni! Avšak v největším

[5]) Tamtéž.

[6]) K. K. Priv. Prager Oberpostamts-Zeitung, 1799, Nr. 52.

podivením vypravuje o samém veliteli urálského pluku. »Jich plukovníka bylo by možno ukazovati na Staroměstském náměstí. Jest to muž téměř čytřicátník, ohromného vzrůstu, rozhodně jako křídelní granátník. Síla a zdraví odráží se v každém jeho hnutí a jeho vznešená postava z daleka padá do očí. Jeho vous dosahuje k hlavě sedla: na hrudi visí mu veliký kříž, brilianty a barevnými drahokamy zdobený. Kůň jeho takořka spíše vznáší se ve vzduchu než chodí, a když harcuje na něm před řadami svého pluku, tu zdá se, že vidíš před sebou pokořitele světa Tamerlána.« S tímto na pohled hrozným ruským plukovníkem měl dobrodružnou besedu u pražských městských bran známý český vlastenec, spisovatel Jan Rulík, a byl neobyčejně spokojen s touto známostí. Píše: »K podívání se na tyto hrdinské Slovany, aniť s námi Čechy skoro jednoho jazyka užívají, sešlo se domácího pražského i cizího lidu veliké množství, i také muži rodu velikého a znamenitého z té příčiny do Prahy přijeli. Veliké bylo potěšení pro nás, a oni jsou též velikou radost z toho měli, že my jsme s nimi a oni s námi jazykem slovanským mluviti mohli, ano i také proto, že jsme na place podlé mostu mustruňk jejich vojenský po slovansku slyšeli a dobře mu rozuměli.«[7])

Ruští kozáci při všem tom hrozném vzezření, vzbuzujícím strach a hrůzu, jevili se ve skutečnosti, jak o tom šel v obecenstvu jediný hlas, lidmi velice dobrodušnými. »Ačkoli prošli Haličí padesát tři míle, nebylo na ně slyšeti nikde jediné žaloby. Schovávají si svou zlost na Francouze!« poznamenává zasilatel připomenutého dopisu, jenž pa-

[7]) Rulík J., Kalendář Historický, díl III, str. 201.

trně slyšel povídačky o zuřivosti a divokosti kozáků a nijak nemohl se zhostiti tohoto předsudku. Obyvatelstvo záhy mělo příležitost přesvědčiti se o dobrodušnosti a mírumilovné povaze ruských vojínů.

Za urálskými kozáky vstoupili do Prahy s hudbou dva dragounské pluky, které zalíbily se také Pražanům neobyčejně svým skvělým zevnějškem a překrásnými koňmi; po nich následovali myslivci, granátníci a mušketýři, zkušení již, jak poznamenává všímavý pražský kronikář, v bojích, o čemž svědčí značný počet řádů a medailí, které zdobí hrudi důstojníků, řadových vojínů, ba též bubeníků. V týž den čelné osoby tohoto prvého voje byly vyznamenány pozváním k hostině u pražského arcibiskupa.

Třináctého července ráno vstoupil do Prahy druhý oddíl prvé kolony, vedením generál-majora Izmajlova. Pěkný dojem, vzbuzený prvním oddělením sesílil se ještě více.

Při té příležitosti vrstevník opakuje pochvalu za překrásné chování vojska na pochodě a poznamenává dále: »Jsou vůbec neobyčejně vděčni a líbezni všem, kdo přátelsky, přívětivě k nim se chovají. Každá stránka mravů jich zasluhuje rozhodné pochvaly, a hledíme-li k náboženství, jak velice si ho váží — jak ohromný tu rozdíl a jaká hanba pro nejkřesťanštější Francouze! Důstojníci a prostí vojíni k duchovním osobám kterékoli hodnosti projevují hlubokou úctu; nikdo z ruských vojínů nepočne jísti nebo píti dříve, pokud nepožehná se znamením kříže. Totéž dělají vstávajíce od stolu. V družné společnosti jsou neobyčejně snášenliví; ať dostanou cokoli, o vše přátelsky se dělí se soudruhy. Jsou neobyčejně skromní ve svých po-

žadavcích a ochotně rozdělují poslední sousto s nemajetným.«

Jak velice byli nakloněni Pražané ruskému vojsku, svědčí celá řada skutků; všechny stavy bez výjimky závodily druh s druhem ve snaze projeviti hostům nějakou službu.

»Bojím se, abych neurazil skromnost obecenstva pražského, uvedu-li ve známost rozličné případy chování skutečně přátelského a pohostinství opravdu slovanského se strany našich měšťanů,« zmiňuje se očitý pozorovatel událostí. Jednomu z granátnických pluků, než mu byt určili a vykázali, bylo zastavili se na ulici. Jakýsi vlastenec Čech, jak zřejmo z vypravování, umínil si pohostiti na rychlo ruské vojíny, »ty velké dobráky«, chlebem a pivem. Osvěžiti se douškem piva v parném červencovém dni bylo ovšem příjemno. Mohlo se očekávati, že lidé s dychtivostí vrhnou se na pochoutku, avšak ne, nestalo se nic podobného. Svědek, jenž o tom případu zprávu podává, nejvíce diví se tomu, že ani jeden z vojínů nejen nešel si pro druhý džbánek piva, ale každý hleděl učiniti místo jinému, zachovávaje při tom vzorný pořádek. V upřímné prostotě někteří chtěli platiti pohostinnému Čechu za vyčastování, a když jim řekl po česku »nic«, vřele mu poděkovali. Avšak neodvděčiti se vůbec za milé pohoštění přece se jim nechtělo. Jsouce posilněni a osvěženi, ruští granátníci utvořili kruh a na poděkovanou spustili junáckou píseň. »Bylo příjemno poslechnouti jejich zpěv,« praví přítomný svědek. »Spustí vždy jeden, za ním vpadají ostatní, a všichni spolem neobyčejně souladně sjednocují se v jednom sboru.«[8])

[8]) K. K. Priv. Prager Oberpostamts-Zeitung, 1799, Nr. 61.

Uvedeme ještě několik zpráv současných, jež, jak myslíme, nebudou nezajímavy pro čtenáře, ani zbytečny pro ráz povahy ruského vojína.

Na cestě ku Praze uviděli ruští vojáci na silnici dva žebráky. Jati soucitem nemohli jíti kolem, aby chuďasům neposkytli almužny. Naházeli žebrákům tolik peněz, že je stěží stačili sbírati. »Takové jednání svědčí o povznešenosti povahy u národa, jenž s vojenskou chrabrostí spojuje nejněžnější lidské city,« dokládá vrstevník.

Jednomu kozáku bylo jeti v povinné službě pražskou ulicí, v níž bylo velice živo. Prodíraje se namáhavě ku předu, sestoupil s koně, vzal ho za uzdu a žádaje zdvořile obecenstvo za uvolnění, jel dále svojí cestou.

Přísně správní a důkladní ve službě, ruští vojáci byli vůbec i v životě až pedanticky přísní. Vojenský vůz, aby si ukrátil cestu, zamířil do ulice, kde prováděli jakousi opravu. Uprostřed ulice ležel ohromný kámen. Vojíni slezli s vozu, odvalili kámen, popojeli ku předu, a znova dali kámen na dřívější místo.

V jiném případě svědek nejvýš překvapen byl svědomitostí ruských vojínů. Malá holčička prodávala na ulici chléb. Vojínové ji obklopili, rozebrali chléb a zaplativše zaň podle svého mínění, chtěli jíti dále. Avšak jeden z nich, obávaje se, aby dívka nebyla zkrácena, přivolal kohosi z kolemjdoucích, podal mu svůj měšec se všemi penězi a prosil, jak uměl, by jim svědomitě vyrovnal výplatu.[9])

Vůbec ruské vojsko, jak dokazují současné veřejné zprávy a jak dotvrzuje všeobecné uznání, chovalo se ku

[9]) K. K. Priv. Prager Oberpostamts-Zeitung, 1799, Nr. 63.

své veliké cti v daleké, ale příbuzné a pohostinné slovanské zemi velmi důstojně a rytířsky bezúhonně.

Vizme, co vrstevník uvádí v závěru svých zpráv o pobytu ruských vojsk v Praze: »Vzhledem k našemu národu jsou Rusové neobyčejně dobří a milí; leč i oni jednohlasně tvrdí, že na celé cestě jich dlouhého tažení vůbec nikde nepoznali tolik dobroty jako v království Českém. Někteří z nich, když je zvali z ulic do domů, aby jim nabídli na posilnění trochu jídla a pití aneb aby jim dali něco peněz, bývali dojati k slzám vnitřním pohnutím a citem vděčnosti.«

Pochod ruských vojsk Prahou trval až do 21. července, kdy vstoupil do města třetí oddíl druhé kolonny.[10]) »Co se týče druhé části téhož oddílu, dlužno nám opětovati totéž, co řekli jsme již o prvních oddílech; jak jízda, tak i pěchota zasluhují rovnou měrou chvály a obdivu. Se všech stran, kde procházela ruská vojska, dostáváme dopisy o výtečném pořádku, lidumilném počínání, o lepotě a vojenském rázu lidí. Byli všude vítáni s nelíčeným nadšením, a všichni otcové a matky rodin, všech stavů bez výjimky, ve městech i vesnicích, stejně snažili se o závod, aby poskytli těm vojskům ulehčení o pohodlí.«

Zaznamenáváme ještě jeden případ, jenž výmluvně svědčí o vzájemné náklonnosti Rusů a Čechů a jasně mluví o prostotě a zároveň o neobyčejné jemnosti ruských vojevůdců.

Na cestě ku Praze bylo ruským sborům táhnouti městem Čáslaví, kdež byli slavně přijati. Krajský hejtman z Libína

[10]) K. K. Priv. Prager Oberpostamts-Zeitung, 1799, Nr. 64.

s ostatními hodnostáři vítal vojsko na náměstí; hudba hrála a z hmoždířů se střílelo. Vůdcové a důstojníci všech oddílů armádních, které táhly Čáslaví, byli skvěle pohoštěni. Generál-lieutenant, kníže A. Gorčakov, zastaviv se v městě, projevil mezi jiným přání, že by si rád prohlédl nedalekou Kutnou Horu a její znamenité rudné doly. Krajským hejtmanem byla učiněna potřebná opatření na cestu, a 14. července kníže Gorčakov, provázen jsa svými generály, podnikl výlet. Okázalým přijetím se strany obyvatelstva vzácní hosté velmi byli překvapeni. Městská rada Kutné Hory a deputace sousedů uvítala je u vrat staré nemocnice s hudebním sborem a střelbou z hmoždířů. Trojspřežní slavnostní povoz a dvanáct jiných vozů, v čele majíce tureckou hudbu, hosty dopravily do města. Na dolejším náměstí stáli kutnohorští havíři v slavnostním stejnokroji, s praporem a svými staršími; tamže stála v řadách vystrojená školní mládež. Při nadšeném volání lidu krajský hejtman přivítal vzácnou družinu. Hosté navštívili a prohlédli si kostel sv. Jana, vojenská kasárna, slavný kutnohorský chrám sv. Barbory a konečně vypravili se do stříbrných dolů. Po skvělém obědě, vystrojeném ke cti návštěvníků, jelo se ještě do Sedlce na prohlídku cisterciánského kláštera a jeho památek. Hosté upřímně děkovali pořadatelům výletu a obyvatelům Kutné Hory za srdečné přijetí a kníže Gorčakov na důkaz zvláštní příchylnosti a uznalosti projevil přání, že by chtěl býti kmotrem novorozenému synu prvního městského rady kutnohorského Petra Janovky. Avšak věc nevydařila se tak, jak byla zamýšlena; ruské vojsko totiž odtáhlo z Čáslavě do Kolína, a jeti odtud ke křtu nebylo patrně knížeti Gorčakovu

možno. O tom svědčí následující dopis jeho z Kolína kutnohorskému arciděkanu zaslaný:

»Vysoce vážený pane arciděkane!

Jest mi velmi milo býti kmotrem při sv. křtu novorozeného syna kutnohorského rady pana Petra Janovky. Avšak neodkladné věci mi zabraňují, že nemohu zítra býti osobně přítomen při udělení té svátosti. Proto bych rád těmito svými řádky naplnil svou povinnost, a prosím Vás, byste mne zapsal jako kmotra do matriky. Při tom projevuji svoje přání novorozenému, aby vždy ve svém jednání podobal se šlechetnému otci svému a byl časem stejně opravdovým vlastencem. Taková jsou moje přání. Dej Bůh, aby se splnila!

S tím jsem Vaší důstojnosti pokorný sluha

gen. lieut. kníže Aleks. Gorčakov.«[11])

Pobyt ruského vojska, jež spěchalo na bojiště do Italie, v Praze nemohl býti ovšem trvalý. Poslední čísla pražských novin z července roku 1799 již neobsahují nijakých toho druhu zpráv.

Ale přešlo několik měsíců a ruští orlové objevili se ve zdech »zlaté« Prahy, setkávajíce se na zpáteční pouti ještě s větším nadšením a větší přízní, jako dobří, staří známí a vítězové-spojenci, kteří pokryli své prapory nevadnoucí slávou na bojištích italských a švýcarských. Čte-

[11]) K. K. Priv. Prager Oberpostamts-Zeitung, 1799, Nr. 64, 66.

me v Pražských »Poštovských Novinách« již 25. listopadu následující oznámení:

»V pátek 22. listopadu prošel naším městem urálský kozácký pluk, vracejíc se z činné armády. Lidé vedli v průvodu mnoho koní, kterých jsme neviděli při prvém jeho průchodu, z čeho přirozeně usuzujeme, že tento pluk silně trpěl v boji. Velitel jeho, plukovník Borodín, kterého švýcarské zprávy i s chotí jmenovaly mezi zabitými, přibyl sem ještě ráno v družině zdejších štábních důstojníků.«

Za tímto oznámením jde dlouhá řada zpráv o ruských vojskách a jich vůdcích, kteří pobyli tentokráte v Praze delší dobu.

NÁVŠTĚVA SUVOROVA.

Suvorov, vraceje se do Ruska, také navštívil Prahu. Dne 16. prosince na cestě z Bavorska zastavil se s celým svým štábem v Plzni, kdež byl skvěle uvítán.[12]) Rusové světili tam slavnostní veřejnou modlitbou den sv. Mikuláše, a potom, po bohoslužbě v arciděkanském plzeňském chrámu, Suvorov udílel tereziánské kříže, kterých mu šest byl poslal císař František. O hostině byly pronášeny přípitky na poctu obou spojených císařů, arcivévody Karla, generála Melasa i Kreia. V odpověď za milé uvítání a přijetí uchystané mu plzeňským střeleckým sborem Suvorov zapsal se vlastní rukou do pamětní knihy, a český vlastenec, kněz řádu cisterciánského, Beránek, napsal při té příležitosti následující latinské verše:

»Antea Alexandrum tenuit Macedonia Magnum;
Huic similem Suvarov Plsna fidelis habet.
Is stravit Gallos, congaudent Austria, Papa,
Divisum imperium reddit utrique suum.
Vive diu Princeps! optat Germania per te
Reddi cum Carolo pristina jura sibi!«

[12]) Rulík J., Kalendář Historický, díl III, 257; Pamětní kniha král. města Plzně, 277.

Dne 14. prosince dle oznámení »Poštovských Novin« přijíždějí do Prahy generálové kníže Bagration a Kamenský; dne 15. t. m. přibyl veliký kníže Konstantin Pavlovič, který však záhy odejel, a konečně 20. prosince, docela na zapřenou, provázen jediné svým synem a několika kozáky, přijíždí Suvorov. »Tento veliký hrdina, jenž v mladých letech nabyl vojenské slávy a učinil své jméno nesmrtelným velikými činy, zřekl se slavnostního uvítání a přijal jediné čestnou stráž v domě barona Wimmera na Příkopě,[13]) kdež mu byt byl vykázán.«

Hned po příjezdu Suvorova do Prahy počíná se řada slavností, kteréž byly ke cti jeho strojeny městem, vládou i soukromými osobami. Velikému hrdinovi-vojevůdci, který přinesl si nemálo trpkých vzpomínek ze Švýcar, všichni téměř o překot snažili se připraviti hojně okamžiků nejpříjemnějších, při čemž i jeho krajané horlivě byli účastni.

Dne 22. prosince znamenitá v té době italská společnost Guardasoniho uspořádala na poctu Suvorovu slavnostní představení, velikou operu komickou »Principe di Taranto«. Když Suvorov objevil se v divadle, přivítalo jej četné skvělé obecenstvo provolávajíc: »Ať žije rek Suvorov!« Suvorov ze své lože v odpověď na toto přivítání provolal: »Ať žije císař František!«

»Pohnutlivé bylo podívání,« vypravuje svědek, »jak po šlechetné tváři, vroubené šedinami ctihodného hrdiny, kanuly slzy pohnutí! Důkaz, že i srdce pravého válečníka může býti teplem citu zahřáto.« Před počátkem představení byla zpívána ke cti vojevůdcově slavnostní kantáta;

[13]) K. K. Priv. Prager Oberpostamts-Zeitung, 1799, Nr. 129.

Generalisimus ruské armády
hrabě Suvorov.

v oblacích zjevila se zosobněná Sláva a pod ní náhle zasvitla slova: »Viva il principe Suvarov!«[14])

Bankety a divadelní představení se střídaly. Druhého dne Suvorov navštívil domácí divadlo u hraběte Clam-Gallasa, kde zástupci pražské šlechty byla sehrána komedie »Der schwarze Mann«.[15]) Odvetou za tyto pocty uspořádal Suvorov 26. prosince ke cti vynikajících zástupců aristokracie a úředního světa skvělý ples v domě barona Wimmra, kde, jak jsme výše řekli, měl svůj byt.

Po banketu, jejž dal vystrojiti dne 29. prosince na poctu Suvorova nejvyšší purkrabí hrabě Štampach, následoval ještě velký ples, uspořádaný knížetem Bagrationem v hostinci »V lázni« na Malé Straně. Kronikář-vrstevník popisuje podrobně tento skvělý ples. Vypravuje mezi jiným, že v sále byl postaven ohromný transparent dvanáct loket dlouhý a šestnáct široký, malovaný známým umělcem Březinou, v němž byly zobrazeny všecky srážky minulé výpravy, ve kterých Suvorov měl účastenství. Proti transparentu bylo postaveno pro polního maršálka zvláštní skvostné křeslo. »Vše bylo knížecky skvělé, nádherné a půvabné,« tvrdí svědek, kterému zvláště líbilo se »tklivé osvědčování lásky a úcty všech ruských důstojníků vůdci ve vavřínech sešedivělému«. Sám původce a pořadatel plesu byl velice spokojen a na důkaz zvláštní uznalosti daroval majiteli hostince, Janu Tichému, transparent, kterým sál byl ozdoben.[16])

---

[14]) K. K. Priv. Prager Oberpostamts-Zeitung, 1799, Nr. 130, 131. Osc. Teuber, Geschichte des Prager Theatres, II, 366.

[15]) Osc. Teuber, op. cit., II, poznámka na str. 366.

[16]) K. K. Priv. Prager Oberpostamts-Zeitung, 1799, Nr. 130; 1800, 11.

Poslední čestná schůze na oslavu generalissima byla 25. ledna u hraběte Miloradoviče, v hostinci Tremlerově »U zlatého a bílého jednorožce« na Malé Straně. Suvorov nad míru líbil se všem toho dne svou nenucenou veselostí a družností. Vůbec muž tento, ač nebyl prost některých podivnůstek, zůstal u všech v milé paměti; sami Němci, kteří v něm viděli »polodítě a polobarbara«, uznávali jeho vynikající mravní vlastnosti. Utržená záponka na monturu dovedla jej rozvztekliti, leč při tom všem otcovsky se staral o své vojáky a ochotně s nimi dělil se o poslední sousto.[17])

Suvorov, pobyv v Praze přes měsíc, dne 28. ledna společně s generálem Tučkovem a Lambertem vyjel z města a zamířil přes Český Brod a Vysoké Mýto k Vídni.[18]) Na cestě zastavil se ve Vysokém Mýtě, kde mu bylo připraveno (1. února 1800) okázalé vítání. Zástupci měšťanského

---

[17]) Několik podrobností o pobytu Suvorova v Čechách uvádí A. Meissner, Roccoco-Bilder. Aus den Erinnerungen meines Großvaters. Leipzig, 1876.

[18]) K. K. Priv. Prager Oberpostamts-Zeitung, 1800, Nr. 14; Krameryusowy C. K. Wlastenské Nowiny, 1800, Nr. 5. Dodatkem připomínáme, že v Praze, podle přání kurfiršta saského, byla malována dvorním malířem Schmidtem podobizna Suvorova. Než se posadil, řekl Suvorov Schmidtovi: »Chystáte se malovati můj obličej. Je vám patrný, leč myšlenky mé jsou vás tajny. Řeknu vám, že jsem proléval krev potoky; žasnu nad tím, neboť miluji svého bližního. Neučinil jsem nikoho nešťastným, nepodepsal jsem ani jednoho rozsudku smrti, nezadusil jsem ani broučka. Byl jsem malý a byl jsem veliký (při tom Suvorov vyskočil na židlici), v štěstí a v neštěstí doufal jsem v Boha a zůstal jsem nezvratným jako nyní. Vezmětež ku pomoci své umění a začnětež.« Rovinski, »Podrobný seznam ruských gravirovaných portrétů«, díl III, 1987.

střeleckého sboru ve slavnostním kroji se starým praporem vyjeli mu vstříc za město.[19]) Jakmile blížil se k městu, ozvaly se výstřely z hmoždířů a na dvou místech hrála hudba. V bytu maršálkově sešli se zástupcové městských a vojenských úřadů, hrabě Kolovrat, general-major Motzen, krajský hejtman chrudimský Kotz, důstojníci husarského pluku, úředníci a duchovenstvo. Sbor dívek v bílých šatech vítal vůdce zpěvem kantát, jimiž velebeny byly jeho skutky, a podal mu vavřínový věnec.[20]) Suvorov, touže projeviti všem svou uznalost, na důkaz přízně ku střeleckému sboru, jako v Plzni, vlastní rukou zapsal své jméno do knihy pamětní a přitiskl svou pečeť, a přátelsky políbiv starostu Pavlovského, řekl mu: »Dejte za mne políbení všem bratrům vaší vážené společnosti, kteří podpíší se sem za mnou.« K podpisu maršálkovu učiněn byl v paměť jeho návštěvy latinský chronostich:

»SoVVoroW generaLIssIMVs De braVIo
CertantIbVs InCorporatVr.«

Hned po odjezdu polního maršála počala Praha vraceti se v obvyklé koleje; ruská vojska opustila Čechy, leč památka na bratry dalekého severu zachovala se v ná-

---

[19]) K. K. Priv. Prager Oberpostamts-Zeitung, 1800, Nr. 21; Herm. Jireček, Paměti města i kraje Vysokomýtského. Mýto za válek Napoleonských (1796—1815), cf. rok 1800.

[20]) Jedna z těchto písní má nadpis: »Chwalozpěw na slawného reka Suwarowa, c. ruského polního maršálka, a udatné wojsko we Wlaších«. W Praze, 1799. Od M. Majobra.

rodě. Odcházejíce z Čech do vlasti Rusové počínali si jako dříve skromně a důstojně; neoslabili dřívějšího pěkného dojmu, leč ještě více utvrdili dobrou pověst o sobě. »Čechové,« připomíná vlastenec Rulík, »těmto zimním hostům srdečně šťastnou cestu vinšovali.«[21])

Také na Moravě ruští vojínové ještě jednou osvědčili své dobré srdce a junáckou mysl. Při ledové strži na řece Dyji vystoupila voda, zatopujíc pole a osady. Ve vsi Valteřicích obyvatelstvo pohřížené ve spánek netušilo hrozícího nebezpečenství, až je voda kolkolem obklopila. Lidé lezli na střechy příbytků, na kostelní zvonici a volali o pomoc. Převozníci ze sousedních vsí nadarmo namáhali se jim pomoci. Tu tři kozáci pluku nedaleko táhnoucího ozbrojili se dlouhými bidly, šťastně dostali se do vsi a v krátké době zachránili od záhuby stopadesát lidí. Statkář v této vsi chtěl odměnu dáti srdnatým vojínům, leč kozáci, dosti jsouce odměněni vděčnými slzami zachráněných, ničeho nepřijali a plni radosti spěchali za svými.[22])

Uběhlo dvanáct let a nastal rok 1813. »Rusové, jako na perutích spěchajíce ze zdí moskevských s okem Prozřetelnosti na hrudi a s křížem v srdci« (slova manifestu Alexandra I.), dříve než dorazili ke hradbám »bezbožné Paříže«, znova navštívili Čechy dobře jim známé přátelstvím a pohostinstvím. Ovšem nebylo třeba osvěžovati v paměti a srdcích vzpomínek nedávno minulých. To vše pamatovalo se živě a snadno znovu procitlo.

---

[21]) Rulík, Kalendář historický, IV, str. 45.

[22]) Dobroslaw, díl II, sv. 1, 1821, str. 59—60.

NÁVŠTĚVA CARA ALEXANDRA I. A JINÝCH VYNIKAJÍCÍCH OSOBNOSTÍ.

V polovině srpna 1813 navštívil Prahu car Alexandr I. Jakmile došlo návěští, že vznešený host se přibližuje, vyjel císař rakouský naproti svému mocnému spojenci. Oba mocnářové setkali se u městských bran, vystoupili z vozů a pozdravováni jsouce nadšeným voláním lidu, líbali se přátelsky. Ulicemi jasně osvětlenými jeli dále do císařského zámku na Hradčanech, kde císař František uvedl osobně Alexandra I. do vykázaných pokojů a pobyl u něho asi půl hodiny. Záhy na to car Alexandr I. oplatil návštěvu Františkovi I., a potom společně s vévodkyní oldenburskou Kateřinou Pavlovnou a vévodkyní výmarskou Marií Pavlovnou dostavil se k banketu.

Nazejtří oba panovníci vyjeli na přehlídku vojska, tábořícího v okolí Prahy, a večer téhož dne byli spolu v divadle.[23])

[23]) K. K. Privilegirte Oberpostamts-Zeitung, 1813, Nr. 100, 16 August: Nadšeně uvítal vjezd cara Alexandra I. do Prahy »Týdenník« J. Palkoviče, 1813, str. 586: »O vjezdu Jeho Veličenstva ruského cara Alexandra, slavného slovanského velitele, v rovněž slovanské, velebné hlavní město Prahu.«

Praha znovu uvítala ruské hosty, kteří teď ve větším počtu a delší dobu prodlévali v jejím středu. Tehdejší noviny znovu naplňují se všelikými zvěstmi a zprávami o Rusích, od popisů dvorních zvyků, hostin a slavností až do výkazů ruských důstojníků a kurýrů, kteří ubytovali se v hostincích, a do vyhlášek o ztracených věcech a penězích, o prodeji »ruských koní« atd.

Vespolná přízeň a přátelské styky společnosti české s Rusy a vzcházející odtud silné vědomí o příbuzenství s mocným bratrem na dalekém severu, jak se jevily při různých příležitostech, nebyly po chuti Němcům, kteří ovšem spatřovali v tom oslabení svého dosavadního vlivu. »Zdejší Němci a Nedoněmci,« psal Josef Jungmann z Litoměřic příteli svému Ant. Markovi dne 4. května 1814, »zlobí se náramně na noviny, že vždy jen o Rusích hovoří! všecko prý oni!!« A v prorocké prozíravosti tamže poznamenává: »Ta válka slovanský svět zvelebila, a nemálo přispěje k jich vydokonalení. Ne nadarmo naučila se Evropa je a oni Evropu znáti. Budou, tuším, za málo let po vší Evropě bukvárek lépe než posud poznávati; a nyní jisto, že Múzy sobě sídlo v Severu zarazí.«[24])

Tehdejší noviny, osobou ruského gosudara plně jsouce zaujaty, oznamují o něm celou řadu podrobností. Na cestě do Prahy zastavil se car Alexandr I. také v Chlumci nad Cidlinou, maje v průvodu plukovníka hraběte Tolstého a knížete Karla Esterházyho. V městě za slavného hlaholu všech zvonů cara očekávali císařský komoří hrabě Leopold

[24]) Život Josefa Jungmanna. Sepsal Václav Zelený. V Praze, 1873, str. 146.

Car Alexandr I., ochránce Evropy.

Kinský, Karel Puteani, krajský komisař Angermayer, místní děkan Jan Berka, všichni úředníci a čelní měšťané. Děkan dal připraviti ve svém domě snídani, kteréž car blahosklonně přijal a všecky přítomné, podle výroku očitého svědka, líbeznou laskavostí a družností okouzlil. Na cestě k děkanství stáli v řadách měšťští cechové se svými prapory; čtyři děvčátka podala caru kytici a sypala mu kvítí na cestu; hudební sbor šesti- a sedmiletých chlapců-žáků hlučně hrál na uvítanou a upoutal k sobě pozornost carovu. Po krátkém odpočinku byl hr. Kinským vypraven povoz o šesti koních a car, provázen jsa nadšeným voláním obyvatelů, odjel přes Kolín do Prahy.[28])

Pomeškav v Praze několik dní, car Alexandr odebral se 19. srpna ke hlavnímu štábu v Teplicích. Avšak odjezdem carovým a jeho četné družiny nepozbyla Praha všech svých ruských hostí. Objevovali se tu neustále ve značném počtu, neboť bojiště bylo tak blízko, že za různými potřebami a s rozkazy zajížděly každé doby čety do města.

Ruským důstojníkům ovšem bylo v Praze dobře. Pohostinnost a srdečnost české společnosti k nim byla osvědčena, zábav ve chvíli oddechu bylo s dostatek. »V zimě r. 1813—1814 navštěvovali hry české také důstojníci ruského pluku hr. Barclay de Tolly, tehdáž v Praze ležícího. Jmenovitě bylo jich tam také několik, když se provozovali »Vlastenci nebo zpráva o lipském vítězství«, kdež na divadle objeví se také několik kozáků. Jakmile je přítomní důstojníci spatřili, jali se ihned radostně volati a tleskati, a když jeden z kozáků těchto — Pavel Kučov — začal

[28]) K. K. Priv. Prager Oberpostamts-Zeitung, 1813, Nr. 102.

mluviti po rusku a posléze i »na zdorově našego i vašego imperatora« připíjeti, byli důstojníci vším tím tak překvapeni a dojati, že jednohlasně »hurrah« volali, anobrž několik jich skočilo z přízemí přes orchestr na jeviště a objímali a celovali tam herce kozáka onoho představujícího (J. N. Štěpánka), což zavdalo příčinu k všeobecnému plesání a bouřlivému tleskání.«[26])

V znamenitém množství Rusů, hlavně stavu vojenského, potkáváme se tu i s proslulým admirálem, členem Petrohradské akademie, A. S. Šiškovem. Onemocněv cestou k hlavnímu štábu v Chomutově, prosil cara Alexandra I. za dovolení k návratu do Prahy na léčení a zotavení. »Naději se, že v Praze budu spokojenější,« oznamuje v jednom dopise své choti. Sám vypravuje o svém pobytu v Praze[27]) takto: »Dostav dovolenou, vypravil jsem se do Prahy. Platov dal rozkaz třem kozákům, aby mne doprovodili a při mně zůstali. V Praze vykázali mi ohromný dům, avšak prázdný, a tudíž pro mne velice nudný, zvláště v ty dny, kdy záchvaty mé choroby mohutněly, nedovolujíce mi vycházeti.«

Po Prahy přivezli tenkrát mnoho ruských důstojníků a vojínů raněných v bitvě u Chlumce. Jednomu z nich, jak vypravuje Šiškov, poručíku tělesné stráže mysliveckého pluku, hraběti Vojnovičovi, dvakrát řezali nohu, nejprve doleji, potom nad kolenem. »Toho posledního přál si sám a zlobil se na zdráhání a nerozhodnost lékařů, tvrdě, že bez

[26]) Viz »Josef Havelka«. Obraz životopisný od Ant. Rybičky. Světozor, 1871, str. 231.

[27]) Zápisky, mínění a dopisy admirála A. S. Šiškova, díl I, str. 219 a násl.

druhé operace — nebo při prvé nebyla nalezena kule — zajisté umře, avšak přečká-li ji, že se snad uzdraví; bohužel jeho naděje nesplnila se: zemřelť. Několik hodin před smrtí poslali mu řád sv. Anny druhého stupně. Prosil, aby mu ho zavěsili, a kochaje se jím, dokonal svůj život. Hle, jak je člověk ctižádostivý!«

Stýskalo-li se s počátku nemocnému Šiškovu v Praze pro nedostatek známých, polepšila se jeho nálada v následujících dnech, když do Prahy »přijelo mnoho ruských krajanů«. »Zde bydlili,« vypravuje Šiškov, »hraběnka Ostermannová[28]) a s ní dvě kněžny Turkistanovy, hraběnka Witgenštejnová, dvě kněžny Volkonské, kněžna Répnina, kníže Zubov, Olopeus, Kíkin a ještě jiní dočasní hosté. Já skoro každý den býval jsem u hraběnek Ostermannových; seznámil jsem se se ctěnou hraběnkou Witgenštejnovou, která mi zvláště přála. Někdy chodíval ke mně zdejší učenec, svými spisy známý abbé Dobrovský, se kterým jsme trávili čas rozhovory o slovanském jazyku a jeho nářečích. Takovým způsobem mohl jsem zde žíti spokojeně; leč záchvaty mé počaly se množiti a proto, abych neseděl často

[28]) Jelizaveta Alekséjevna Ostermannová, žena Alexandra Ivanoviče Ostermanna-Tolstého, rozená kněžna Golicyna. V bitvě u Chlumu (17. a 18. srpna) odervala kule hraběti Ostermannovi ruku. Zástupkyně české šlechty podaly Ostermannovi na památku Chlumecké bitvy čestný pohár, zhotovený podle nákresu akademického umělce J. Berglera, ozdobený perlami a českými drahokami, hlavně granáty, s následujícím českým nadpisem: »Udatnému Ostermannovi od Čechyň k paměti na Chlumec dne 17. (29.) srpna 1813.« Na šestnácti stranách poháru vyryty jsou česky názvy všech krajů Čech. Chrabrost Ostermannovu vychvaluje Josef Mírovít Král v níže uvedeném »Hymnu na Geho majestátnost Alexandra I. atd.«

sám v prázdném domě, uznal jsem za radno přestěhovati se ke Kikinovi, u něhož bydlí skutečný státní rada Ivášev.«

Kikin, jak oznamuje Šiškov, bydlil v Praze »pro různé věci a měl dozor nad raněnými«, z nichž mnozí důstojníci a vojíni zemřeli. Podle svědectví Šiškova byl původcem myšlenky, aby zřídil se důstojný pomník ruským vojínům zesnulým v Praze. Tento úmysl, »plynoucí z lásky k vlasti a pravdě«, Šiškov ovšem schválil, ač »ku provedení ve skutečnosti« bylo především nutno sebrati dostatečnou sumu peněz. »Třeba nebyla věc úplně zabezpečena,« vyjadřuje se Šiškov, »přece zůstavujíce času úspěch tohoto podniku a vědouce, že bez začátku nebude konce, přistoupili jsme k upisování.« Za tím účelem Šiškov napsal ruské vyzvání s překladem německým:

»Praha po prudkých bojích svedených v horách, kteréž dělí Čechy od Saska, stala se rakví nemalého počtu ruských důstojníků a vojínů, z nichž mnozí jednou i dvakrát raněni, nechtěli bojiště opustiti. Těla jejich pochována jsou na místě pro ně zvlášť vybraném. Tito chrabří vojínové, ochránivše svoji vlast, přišli ze severních končin svrhnout mužně a po právu se všech německých zemí jho násilí a poroby. Za bezděčné nepřátelství oplatili se dobrovolnou přízní a nešetříce krve své, padli na poli cti jako oběť vlastní velikodušnosti. Pamětihodní dnové 17. a 18. srpna r. 1813 nikdy nebudou moci býti zapomenuti v líčení bojů nejkrvavějších. Prvého z oněch dnů ruská garda odrazila jádro nepřátelské síly osmkrát ku Praze se deroucí a druhého, když dostavily se k ní voje krajanů a spojenců, úplně zahubila a zničila armádu čtyřiceti tisíc, vedenou Van-

damem. Tak se to má s pochovanými zde v Praze bojovníky a účastníky onoho znamenitého vítězství! Kdo by si nepřál, by na jich rov pořízena byla mříž a postaven pomník s přiměřeným nápisem a výčtem jejich jmen? Kdož se zdráhati bude, aby nejen výtečným těm bojovníkům učiněno bylo po právu a spravedlnosti, ale i hořekujícím jejich krajanům a přátelům dostalo se jakési útěchy? Nechť vidí spojenci a ostatní národové evropští, jak vážíme si pravé vojenské slávy a cti! Příchozí pohlížejíce na ten pomník, ať dočítají se o vděčnosti pražských obyvatelů a vzpomínají velikých událostí té doby a pohnutím vděčné duše své poctí prach reků, kteří padli za pravdu!

Zde přikládá se náčrtek, popis a přiměřený rozpočet na pořízení pomníku. Kdož přejí si míti účast v šlechetném úmyslu, nechť ráčí podepsati svá jména a vyznačí částku, kterou darují z nadbytku svého.«

Myšlenka Kíkinova, takto rázně podporovaná Šiškovem, potkala se s obecným souhlasem a navržený pomník podnes zdobí urnový háj na Olšanském hřbitově. Po stranách pomníku jest nápis v ruském a německém jazyku:

„Памятникъ
Храбрымъ Россійскимъ Офицерамъ,
Которые отъ полученныхъ ими ранъ
въ сраженіяхъ
подъ
Дрезденомъ и Кульмомъ
въ Августѣ мѣсяцѣ 1813-го Года
въ Городѣ Прагѣ померли.
Да пребудетъ священъ вашъ прахъ сей Землѣ,
Незабвенны останетесь Вы своему Отечеству.“

Car Alexandr I. zvláštním listem k nejvyššímu purkrabí hraběti Kolovratovi projevil obyvatelstvu pražskému svou vděčnost za laskavost a péči, jakéž se všude dostávalo ruským raněným. List byl uveřejněn dne 6. října r. 1813 v novinách »K. K. priv. Prager Oberpostamts-Zeitung« Nro. 120 a zní v překladě takto:

»Nejvyšší pane purkrabí, hrabě z Kolovrat!

S hlubokou vděčností přijal jsem zprávu o snažné ochotě a srdečné, laskavé péči, které dostalo se v Praze mým raněným vojínům.

Uznávám za potřebné poděkovati obyvatelům tohoto starobylého hlavního města, neboť dobře oceňuji čin, jenž působí čest jich vlastenectví a srdci.

Prosím Vás, nejvyšší pane purkrabí, byste jim oznámil mé smýšlení o té věci. Ubezpečte je, že každý bez rozdílu hodnosti, kdo vrátí se ke svému praporu a bude bojovati silou opět nabytou, v paměti zachová ruku, která ho léčila. Takým způsobem utuží se duch vzájemného bratrství a těsněji upoutá se páska, která drží štěstí a mír Evropy a slibuje vítězství věci nejšlechetnější, nejspravedlivější a nejnezištnější.

Nejvyšší pane purkrabí! Ten, kdo stojí v čele vlády, má s úřady a s ostatními stavy rovné právo na mou uznalost, již tuto výslovně projevuji. Příklad, daný vládou v případech veliké váhy, jest nemocnější pobídkou; proto zbytečna byla by má další ujišťování, že Vy, nejvyšší pane purkrabí, získal jste plnou moji úctu a náklonnost.«

V Teplicích, dne 17. (29.) září r. 1813.

Alexandr.

Pomník chrabrým ruským důstojníkům, zahynulým v bojích u Drážďan a Kulmu v srpnu r. 1813.

Takto potvrdil sám car vlastním listem důkazy srdečné přízně k ruskému vojsku, která jevila se dojemně ve všech vrstvách české společnosti koncem minulého století. Nebylo řídkým zjevem, jak podotýkají soudobé zprávy, že mladí lidé, seznámivše se s Rusy, vstupovali do ruských pluků, »cítíce v žilách svých bratrskou krev«, a jsouce vědomi své příslušnosti k slovanskému plemenu. »City a myšlenky byly prý pouze k nim namířeny.« V Náchodě, jejž byl koupil r. 1792 Petr Biron, vévoda Kuronský, příchod ruských vojínů tak mocně účinkoval, že odrostlejší školáci »z jakési neodolatelné přitažlivosti k Rusům« nejen strojili se po rusku, nosili vysoké boty a »ruské furážky«, ale dva z nich, jakýsi Josef Miller a Vendelín Böhm, nejlepší žáci náchodské školy, dokonce rozhodli se utéci k ruskému vojsku za pruské hranice. Za několik dní jich soudruzi domácí dostali od nich ze Slezska dopis, ve kterém jim uprchlíci radostně oznamovali, že byli vřaděni do pluku »červených« husarů gardových pod velením Alekseje Petroviče Millesima, i že slíbeno jim bylo povýšení, jakmile naučí se dobře ruskému jazyku. Matky uprchlíků vydaly se hned za nimi do Slezska, leč synové neměli žádné chuti vrátiti se a též velitel jich nepropustil. Na štěstí zarmoucených matek přibyl do Náchoda car Alexandr I. v průvodu hraběte Stadiona a knížete Lichtensteina a zastavil se právě v hostinci, jenž náležel matce Böhmově. Se slzami prosila matka hosudara, by jí vrátil syna.[29]) Car vyslyšev prosbu, napsal dopis, se kterým matka měla zajíti ke ge-

[29]) Ludvík Josef M., Památky hradu, města a panství Náchoda. Díl I, 306.

nerálovi a vzíti si domů syna i jeho soudruha. Hoši vrátili se podle soudobé zprávy velice nespokojeni.

Vlastenečtí mužové a náčelníci duševního hnutí českého právem tušili, že poznání veliké moci příbuzného Slovanstva značně přispěje k zesílení národního vědomí; proto napjatě sledovali rozvoj událostí a ruchu čile se zúčastnili. Jungmann, kterýž té doby působil v Litoměřicích, v samém sousedství válečného jeviště, měl příležitost zvláště hojnou seznámiti se s Rusy a příteli svému Ant. Markovi často o tom zprávy podával. Vhodné doby oné použil také k tomu, aby se zdokonalil v ruštině; dobře prospěl mu po té stránce kněz obrany Penzské, Alexandr Vasiljev, který onemocněl v říjnu roku 1813 v Litoměřicích a zůstal tam až do svého uzdravení. Vasiljev napsal Jungmannovi na lístek ruskou azbuku, aby tvary její viděl ve skutečné, běžné podobě, nebo dosud znal ruské písmo toliko z knih tištěných; když pak odcházel, zůstavil na památku Jungmannovi několik ruských veršíků.[30])

[30]) Viz ČČM, 1882, str. 39, kdež verše ty jsou otištěny. — Kočubinski A. A., Počátek ruského slovanoznalství, 379. V době nemoci Vasiljevovy Jungmann napsal báseň »Při rozstonání D. C. H. Pána Alexandra Vasiljeva, Penzenského opolčení při cís. ruském vojsku vrchního kazatele. Dne 1. října 1813,« ve které vyčítá svému městu nepohostinnost a prosí, by zbavilo »drahého člověka« útrap neduhu. Viz Jos. Jungmanna »Sebrané drobné spisy« II, str. 121. — Původně byla báseň vytištěna ve vídeňských »Prvotinách pěkných umění«, r. 1814, č. 9. V dopise Markovi dne 30. listopadu 1813 (ČČM, 1882, 39) mluví takto o Vasiljevu: »Byl zde protopop ruský, s kterým jsem se seznámil. On mi chce dopisovati z Rusie. Bude-li pravda?« — Splnil-li se daný slib, nevíme. V dopisech Jungmannových není aspoň o tom nijaké zmínky.

Jungmann později rád užíval v dopisech přátelských ruského písma jako kryptografie. Ještě před známostí s Vasiljevem navštívil Jungmanna v září r. 1813 ruský generál Toll, jak se dovídáme ze zprávy poslané Markovi. »S jeho adjutantem jsem mnoho hovořil a dobře jsme se smluvili, jak brzo ale mezi sebou mluvili Rusové, nemohl jsem ničeho rozuměti pro čerstvost mluvení.«[31]) Na jiném místě takto se vyjadřuje:

»Já pilně govorju s nimi a nalézám, že jsou mezi nimi velmi dobromyslní lidé a že, co se o krádeži a loupeži jich tu, zvláště od Němců, mluví, ne jim, ale špatnému jich zakládání a picování přičteno býti musí; ne jeden mi na to, když jsem otevřeně o té věci s ním mluvil, odpověděl: co bych já dělal, kdybych jako oni několik neděl bez potravy v poli v nehodě ležev, přišel k pokrmu? — hladem umříti a bojovati, že by hloupé bylo. Ostatně že málo jich mezi nimi, kteří svévolně by lidem věci kazili atd. Naposledy vyznati dlužno, že našich nejsou horší. — Neškodí to Čechům, že se trochu seznámili s Rusy, aspoň vědí, že více Slovanů ve světě.«[32])

Tato známost Jungmannova s ruskými veliteli vojska a znalost ruského jazyka byla znamenitě prospěšna i místním administrativním úřadům, které stále používaly jeho ochoty při překládání stvrzenek ruským vojskem vydávaných za potraviny, jak svědčí vysvědčení pochvalné Litoměřickým krajským hejtmanstvím Jungmannovi vydané.[33])

[31]) ČČM, 1882, str. 36—37. (Listy Jos. Jungmanna k Ant. Markovi.)

[32]) ČČM, 1882, str. 37—38. Viz též Zeleného, »Život Jos. Jungmanna«, str. 144.

[33]) V. Zelený, Život Jos. Jungmanna, str. 394—395, příloha N.

Dobrý známý Šiškovův, abbé Josef Dobrovský, chová jako vítaný dárek přivezené z Moskvy slabikáře. Jeho návodem mladí vlastenci, to jest klerikové, spisovatelé, studenti, s nadšením obírají se ruštinou. Ku praktické především potřebě vydáno roku 1799 »Neues Hülfsmittel die Russische Sprache leichter zu verstehen, vorzüglich für Böhmen, zum Theile auch für Deutsche, selbst für Russen, die sich den Böhmen verständlich machen wollen«. Téhož roku 1799, jak vidno z ohlášení uveřejněného v »Pražských poštovských novinách«, vyšel v Praze ještě »Der russische Dolmetscher, welcher den Deutschen dahin unterrichtet, dass er sich auf der Stelle jedem Russen verständlich machen, ebenso aber auch den Russen verstehen kann.« — Několik roků později (1805) vydal Ant. Puchmajer »Pravopis ruskočeský«, schválený Petrohradskou Akademií nauk. Nemůže býti pochybnosti, že takovéto pomůcky větším dílem měly původ ve stycích ruskočeských v letech naznačených.

Roku 1814 uzřel konečně nepřítel ruské voje před branami Paříže. Rusové a spojenci vstoupili do Paříže. Francie přála si míru. Byl s ní trvale uzavřen. Evropa slavila vítězství. I česká musa radostně se ozývala.[34])

---

[34]) J. M. Rautenkranc napsal »Zpěv plesajících Čechů o slavnosti pokoje, 1814«. V Praze — Alex. Uhl: »Vroucná píseň k srdečnému poděkování za slavné vítězství 31. m. března 1814 obdržené a za hrdinské vzetí města Paříže.« — Ant. Marek: »Píseň k pokoji« v Prvotinách pěkných umění, 1814, č. 8. — Nejmenovaný autor: »Oda na vítězné dobytí města Paříže«, tamtéž str. 15. — Silorad Patrčka: »Oda k jmenovinám Jeho Veličenstva Alexandra I., 26. února 1814«, tamže v čísle 3. — Německé básně složili J. K. Mikan (Die Befreier

S carem Alexandrem I. setkáváme se ještě jednou v Čechách roku 1822.[35]) Vraceje se z Veronského kongresu, zastavil se na několik dní v Plzni k návštěvě své sestry Marie Pavlovny, vévodkyně sasko-výmarské, jež se svým manželem Karlem Bedřichem a dcerami, Marií a Augustou, přibyla do Plzně 31. prosince 1822. Dne 2. ledna 1823 přijel Alexandr I. s velikou družinou do města v noci o 12. hodině. Město bylo velikolepě osvětleno, ale všeliké jiné slavnosti na přání carovo odpadly, poněvadž jediným cílem bylo shledání rodinné. Car, ubytován jsa v hostinci »U zlatého orla«, zaměstnával se buď svými věcmi aneb trávil čas v kruhu svých příbuzných. V bytu plzeňského starosty, v domě »U zlaté lodi«, byla upravena velikolepá modlitebna, ve které dvakrát, a to právě na ruský Štědrý den a na Boží hod byla konána bohoslužba v přítomnosti carově. Ačkoli tuze mrzlo, vypravuje plzeňský dopisovatel, car chodil každodenně na procházku v kabátci. Při každé vycházce ho čety lidu nadšeně vítaly, stojíce v řadách u domu, ve kterém bydlil. Plzeňský starosta, který vydal v německém jazyku vítání cara Alexandra I. a upravil svůj byt na modlitebnici, dostal od panovníka démantový prsten; podobné dárky dostaly též jiné osoby.

Europas in Paris) a J. Herbst (Friedensfeier der Böhmen im Jahre 1814). — Ve Zbirově ulit byl na památku železný peníz s nápisem: »František, Aleksandr a Fridrich dobyli nejkrásnějšího věnce vítězného. Okovy zlomili, národů trápení pomstili.«

[35]) Kniha pamětní král. města Plzně, str. 275. — »Čechoslav«, 1823, Nro 3, str. 24, kde jest otištěna korespondence o pobytu cara Alexandra I. v Plzni a níže připomenutá oda Sedláčkova. — Viz ještě dopis samého Sedláčka o těchto dnech v »Lumíru«, 1857, str. 328 a ČČM, 1836.

Známý spisovatel vlastenecký, profesor Vojt. Sedláček, podal caru skrze knížete Volkonského několik výtisků své české geometrie a ódu na poctu cara Alexandra I.[36]) Car pozval k sobě Sedláčka a laskavě tázal se ho, tu rusky, tu německy, na stav plzeňských škol, na českou literaturu, na soustavu jeho geometrie. Sedláček byl neobyčejně dojat takovou pozorností a zvláště tím potěšen, že car přijav dané mu knihy a ódu, »prokázal čest českému jazyku«. V ódě své Sedláček, chtěje býti caru srozumitelnějším, jak sám poznamenává, »rusizíruje«, to jest, užívá slov podle jeho mínění pochopitelnějších ruskému čtenáři, na příklad: »kde bohemský zvuk od Němců nás dělí«; »kde Alexandr carstvuje«; »Car blahoslavný«; »On Hospodar a Otec velkých nací« atd. Vychvaluje v ní »Agamemnona našich časů«, který »jako vítěz vyšel z krvavého boje se zpupným západem, který vydobyl člověčenstvu jeho ‚svatá práva'« atd.

Několik veršů otiskujeme na ukázku:

»...kmet i jinoch cítí radost v sobě,
Že jemu volno Tě v své vlasti ctít.
Kde začíná řeč slovanská zas zníti,
Kde po česku lze Tebe pozdravit,
I zde Ti chceme vonné věnce víti,
Tvou přítomnost v své paměti vždy mít.
A hlučně ‚hurrá' má se ozývati,
Hlas náš od země k zemi probíhat,
Tvá sláva nemá nikdy zapadati,
Se v zemi Čechů věčně rozlíhat.«

[36]) »Hymnus na Geho Majestátnost Alexandra I., Cýsaře a Samowládce wšech Rusů atd. w příležitosti Geho slawné přítomnosti w Plzni, dne 3. ledna 1823.« Hymnus ten byl vytištěn v »Čechoslavu«, 1823, č. 3, strana 24.

OBSAH:

Str.

První návštěva České zemi ruskými vojsky 7

Ruská vojska v Čechách za válek napoleonských 9

Návštěva Suvorova 19

Návštěva cara Alexandra I. a jiných vynikajících osobností . 27

Tato kniha jest výňatek z práce prof. V. Franceva »Rusové v Čechách za válek napoleonských«, otištěné v »Časopise Musea království českého« r. 1898.